

KATARZYNA WAL

Instytut Edukacji Muzycznej UKW w Bydgoszczy
Rok II studia st. I

Historia Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy

Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Jana Paderewskiego ma bogatą historię, którą warto przybliżyć, tym bardziej że konkurs ten odbywa się w Bydgoszczy – mieście, w którym żyjemy, pracujemy, studiujemy. Tak więc w moim zamyśle jest przybliżenie historii owego Konkursu, ukazanie trudu i wysiłku wielu ludzi dążących do powołania go do życia oraz efektów tychże trudów, które mają swe odzwierciedlenie do dziś.

Osobą, która w największym stopniu zaangażowana była w rozślawienie imienia Paderewskiego, był niewątpliwie Andrzej Szwalbe – z wykształcenia prawnik, z zamiłowania organizator życia muzycznego w Bydgoszczy, wieloletni dyrektor Filharmonii Pomorskiej (1951-1991), która również nosi imię Ignacego Jana Paderewskiego. Nikt nie spodziewał się, że nadanie Filharmonii Jego imienia zawocuje w przyszłości, wynosząc Bydgoszcz do poziomu światowych ośrodków kultury i sztuki. Wielu jednak miało wątpliwości, czy władza ludowa zezwoli na nadanie imienia Paderewskiego Filharmonii ze względów czysto politycznych: był on politykiem prawicowym, przez całe swe życie przeczącym ideom i postawom, które po roku 1945 charakteryzowały nową, socjalistyczną Polskę. Na szczęście, dzięki poparciu ludzi, wszelkie projekty Szwalbego traktowano jako wyraz lokalnego patriotyzmu, co sprawiło, że większość jego planów odniosła sukces.

Paderewski stał się więc dla bydgoszczan postacią bliską ich sercom oraz swoistą inspiracją. Szwalbe tak o nim pisał: „Fenomenalny odtwórca, nieprzeciętna intelektualnie osobowość, żyłka polityczna, świetny technik, kompozytor – to składało się na nimb, który całkowicie zaspokajał nasze oczekiwania od postaci mającej patronować Filharmonii”¹.

¹ H. Martenka, *Mit, muzyka, marka. Paderewski, Chopin, Szymanowski, Penderecki w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2010, s. 14.

Używając współczesnego języka, Szwalbe świetnie sprawdzał się w roli menedżera. Tuż po otwarciu gmachu Filharmonii Pomorskiej rozpoczął rozmowy z wybitnymi reprezentantami polskiej pianistyki. Jego najważniejszym rozmówcą był prof. Jerzy Żurawlew, pomysłodawca Międzynarodowych Konkursów Pianistycznych w Warszawie, aczkolwiek bardziej inspiracyjne stały się spotkania z prof. Henrykiem Sztompką, znakomitym pianistą i uczniem Ignacego Jana Paderewskiego, a także Wiktorem Weinbaumem, dyrektorem warszawskich Konkursów Pianistycznych im. Fryderyka Chopina. Szwalbe bowiem miał w zamyśle stworzenie równie ważnego i znanego w środowisku artystycznym Konkursu Pianistycznego im. I.J. Paderewskiego. Najważniejszą jego cechą miało być promowanie nie tylko twórczości Paderewskiego, ale również innych wybitnych polskich kompozytorów, takich jak chociażby Chopin czy Szymanowski.

Pomysł został zrealizowany. I Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego odbył się w dniach 1-10 grudnia 1961 roku. Inicjatorami konkursu byli: wybitny pianista Henryk Sztompka, uczeń Paderewskiego oraz Andrzej Szwalbe. Konkurs ten przeznaczony był dla absolwentów wyższych szkół muzycznych. Udział w konkursie zadeklarowało 27 młodych pianistów, jednak rzeczywiście udział wzięło 17 kandydatów. Transmisję z koncertu rozpoczęła Pomorska Rozgłośnia Polskiego Radia. Orkiestrą symfoniczną Filharmonii Pomorskiej dyrygował Arnold Rezler, przedstawiona została uwertura „W Tatrach” Władysława Żeleńskiego, po raz pierwszy w Bydgoszczy zagrano II Symfonię Karola Szymanowskiego, zaś pianista Bolesław Woytowicz wykonał „Fantazję polską” Ignacego Jana Paderewskiego. Prof. Henryk Sztompka, przewodniczący konkursowego Jury, powiedział wtedy: „Pierwszy raz w historii muzyki polskiej jesteśmy świadkami konkursu pianistycznego, który jest wyjątkowym zjawiskiem poprzez swój program obejmujący utwory muzyki polskiej od Paderewskiego poprzez Chopina do Szymanowskiego”². Laureaci I Konkursu okazali się wybitnymi muzykami. I nagrodę zdobył niezwykle utalentowany uczeń Jerzego Lefeldy Jerzy Maksymiuk, świetnie zapowiadający się pianista, który z czasem stał się czołowym europejskim dyrygentem. II nagrodę otrzymała Maria Korecka, III nagrodę Piotr Lachert, a wyróżnienia: Hanna Witt, Maciej Małecki oraz Jacek Weiss. Wszyscy oni zapisali się w muzyce polskiej jako czynni wykonawcy oraz pedagodzy, co dowodzi trafności w ocenach jury artystycznych możliwości laureatów. O I Konkursie Pianistycznym Andrzej Szwalbe powiedział: „Nasz pomysł zorganizowania konkursu pianistycznego noszącego imię patrona Filharmonii Pomorskiej, współgrał zaskakująco dobrze z duchem polskiej szkoły pianistycznej. [...] Dobrym wskazaniem był dla nas przypadek profesora Jerzego Żurawlewa, któ-

² *I Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego, Bydgoszcz, 1-10 grudnia 1961*, konkurspaderewskiego.pl [on-line] [dostęp: 10.03.2012] Dostępny w: <http://konkurspaderewskiego.pl/pl,AKT:51,aktualnosci.html>

remu w 1927 roku znakomicie udało się reanimacja chopinowskiej spuścizny wykonawczej i powołanie do życia światowej dziś sławy konkursu warszawskiego. [...] W Ministerstwie Kultury i Sztuki usłyszałem przed inauguracją naszego konkursu następujące zdanie: – Wystarczy jeden wybitny kandydat, a konkurs wybroni się wobec historii. Taka postać pojawiła się, moim zdaniem, podczas grudniowych przesłuchań w Filharmonii Pomorskiej³³. Miał on oczywiście na myśli laureata tegoż konkursu, Jerzego Maksymiuka.

Sugerowano, że konkurs ten będzie wspierał pianistów aspirujących do udziału w kolejnych Konkursach Chopinowskich. Szwalbe, jako dyrektor Filharmonii Pomorskiej, zaproponował, by w sali Filharmonii rozgrywać konkurs wyłaniający polskich kandydatów do Konkursów Chopinowskich. Pewien był, że ściągnie tam tłumy, jako że konkurs cieszył się ogromną popularnością. Szwalbe chciał kształcić młodych muzyków, ale doskonale zdawał sobie sprawę z tego, że wykształcony słuchacz jest skarbem największym. Pomysł krajowych eliminacji przypadł do gustu Henrykowi Sztompce, który przedstawił go w Towarzystwie im. Fryderyka Chopina. Niestety, trzy lata później Sztompka zmarł, zabrakło promotora, silnego ośrodka muzycznego i aktywnej grupy pianistycznej wywierającej znaczący wpływ na organizację konkursu. Musiało upłynąć aż 25 lat, by konkurs odrodził się.

Idea jego reaktywacji zakiełkowała w środowisku bydgoskiej Akademii Muzycznej. Prof. Jerzy Sulikowski, kierownik katedry fortepianu oraz redaktor „Ilustrowanego Kuriera Polskiego” Henryk Martenka przejęli inicjatywę Filharmonii Pomorskiej i we współpracy z Akademią Muzyczną doprowadzili do realizacji II edycji konkursu. Inicjatywie tej okazał wielkie wsparcie Andrzej Szwalbe. Pretekstem stały się dwie rocznice: 125-lecie urodzin Paderewskiego i 45-lecie jego śmierci. Tak więc II Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego odbył się dopiero w dniach 16–26 października 1986 roku, po 25 latach, mimo iż Jury I Konkursu uznało za konieczne kontynuowanie go. Udział w konkursie wzięło 21 pianistów. Laureatem I nagrody został Wojciech Kocyan, najmłodszy uczestnik polskiej ekipy na Konkurs Chopinowski z klasy prof. J. Jasińskiego z Katowic. Za nim kolejno II nagrodę otrzymał Andrzej Janaszek, IV nagrodę Marek Wysocki, V nagrodę Joanna Szczepaniak, ex aequo VI nagrodę otrzymali Tamara Granat i Maciej Zagórski. Trzeciej nagrody nie przyznano.

III Ogólnopolski Konkurs Pianistyczny odbył się w dniach 5–13 lutego 1994 roku. Organizację tej edycji przejęło Towarzystwo Muzyczne, które obrało sobie za cel zmianę profilu repertuarowego, zasad rekrutacji i poszerzenia zasięgu na międzynarodowy. Jury po wysłuchaniu kandydatów tego konkursu nie przyznało I i III nagrody. II miejsce ex aequo zajęli Maciej Szyrner i Paweł Rydel, a IV miejsce, również ex aequo, Brigitte Capdeville ze Stanów Zjednoczonych

³³ Tamże.

oraz Megumi Ito z Japonii. V miejsce zajął Tomasz Jocz. Nowością stało się też powierzenie organizatorowi odpowiedzialności za zebranie funduszy, w tym dotacji pochodzących od fundatorów prywatnych. Nagrody sfinansowane zostały w całości przez amerykańską Fundację Centrum Paderewskiego w Princeton, czyli przez Barbarę Piasecką-Johnson, natomiast fortepian marki Yamaha przeznaczyła dla laureata Fundacja Reginy Smendzianki. Do konkursu zgłosiło się 25 pianistów, ostatecznie zaś do przesłuchań przystąpiło 17 kandydatów i była to najslabsza dotychczas obsada.

Po wielu staraniach i zabiegach władz Towarzystwa Muzycznego u Ministra Kultury i Sztuki udało się przekształcić konkurs w cykliczną imprezę muzyczną o nazwie „Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy”. Postanowiono, że od tej chwili konkurs odbywać się będzie co trzy lata, zaś zmagania młodych pianistów z całego świata oceniać będzie jury w międzynarodowym składzie. IV Międzynarodowy Konkurs im. I.J. Paderewskiego odbył się w dniach 3-14 listopada 1998 roku. Zgromadził większą liczbę uczestników – ok. 40 kandydatów. Koncert inauguracyjny odbył się 6 listopada 1998 roku w Filharmonii Pomorskiej, w 138. rocznicę urodzin Patrona. Wystąpili: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Pomorskiej pod batutą Jerzego Maksymiuka oraz solista Wojciech Kocyan, który zagrał Koncert fortepianowy a-moll I.J. Paderewskiego. W drugiej części koncertu publiczność wysłuchała Symfonii h-moll *Polonia* I.J. Paderewskiego. Laureatką I nagrody konkursu została Japonka Tomomi Okumura, II miejsce zajął Michael Schneider ze Stanów Zjednoczonych, III miejsce Katarzyna Borek, IV miejsce Vladimir Milošević z Jugosławii, V miejsce Ave Nahkur z Estonii, a VI miejsce Sonja Hanna Maria Fräki z Finlandii.

V Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny rozgrywał się w dniach 6-17 listopada 2001 roku i odbył się w ramach Ogólnopolskich Obchodów Roku Paderewskiego. Inicjatywa ogłoszenia roku 2001 Rokiem Ignacego Jana Paderewskiego wyszła od Towarzystwa Muzycznego i Filharmonii Pomorskiej. Ogólnopolska inauguracja obchodów odbyła się w dniu 16 lutego 2001 roku. Jej głównym akcentem stał się koncert w Filharmonii Pomorskiej, której orkiestra pod batutą Jerzego Maksymiuka wykonała Symfonię h-moll *Polonia* I.J. Paderewskiego. W koncercie wzięli udział ministrowie, wybitni muzycy, działacze kultury z całej Polski oraz 900-osobowa publiczność. V Konkurs Pianistyczny włączony został w obchody jubileuszowe, a jego inauguracja odbyła się tradycyjnie w sali koncertowej Filharmonii Pomorskiej. Orkiestrą Filharmonii dyrygował wspomniany Jerzy Maksymiuk, a solistą wieczoru był Vladimir Milošević, który wykonał Koncert fortepianowy f-moll op. 21 Fryderyka Chopina. W drugiej części koncertu zaprezentowano VI Symfonię F-dur *Pastoralną* op. 68 Ludwiga van Beethovena. Gościem honorowym V edycji konkursu był Clarence Paderewski – bliski krewny Ignacego Jana Paderewskiego. Laureatem I nagrody został Stepan Kos z Czech, II miejsce zajął Alexey Komarov z Rosji, III miejsce Barbora Sejáková z Czech,

IV miejsce Sławomir Wilk z Polski, V miejsca nie przyznano, a VI miejsce ex aequo zajęli Vsevolod Vartanov z Rosji oraz Viacheslav Zubkov z Ukrainy.

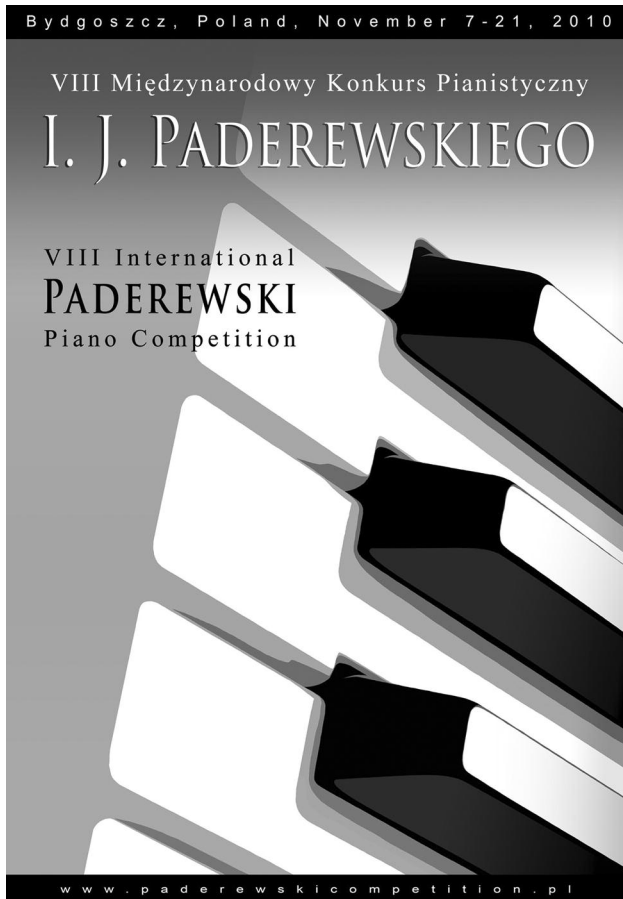
VI edycja konkursu zgromadziła ponad 40 pianistów z 17 krajów świata. Odbył się on w dniach 6-18 listopada 2004 roku. Koncert inauguracyjny odbył się dnia 6 listopada 2004 roku w sali koncertowej Filharmonii Pomorskiej. Przy fortepianie zasiadł koreański pianista Dong-Hyek Lim. Do VI edycji Konkursu przystąpiło ostatecznie 35 pianistów z 16 krajów świata. Do drugiego etapu dopuszczonych zostało 22 pianistów, a w trzecim udział wzięła szóstka najlepszych wykonawców. Była to również idealna okazja do nadania bydgoskiemu Portowi Lotniczemu imienia Ignacego Jana Paderewskiego. Z tą inicjatywą wyszło Towarzystwo Muzyczne im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy. I nagrodę otrzymała Mariya Kim z Ukrainy, II miejsce Esther Jung-A Park ze Stanów Zjednoczonych, III miejsce Marina Baranova z Ukrainy, IV miejsce Rieko Nezu z Japonii, V miejsce ex aequo Maki Inoue z Japonii oraz Takashi Yamamoto również z Japonii. VI nagrody nie przyznano. W tych dniach do Bydgoszczy przyjechało wielu znakomitych gości z Polski i zagranicy. Firma Yamaha przywiozła z Paryża fortepian, oddając go w ręce utalentowanych młodych pianistów na czas konkursowych zmagani. Do Bydgoszczy zawitał również Gustaw Alink, prezes światowej Fundacji Konkursów Pianistycznych Alink-Argerich (konkurs jest członkiem Fundacji Alink-Argerich od 2004 r., a od roku 2010 jest członkiem Federacji Międzynarodowych Konkursów Muzycznych w Genewie. Członkostwo konkursu w obu tych organizacjach dało możliwość zaistnienia w środowisku pianistycznym na świecie). Był on pod wrażeniem wysokiego poziomu organizacyjnego imprezy. Do uczestników VI edycji skierował te słowa: „Nasz świat potrzebuje muzyków. Nigdy nie będzie ich zbyt wielu i życzę, by nie przestali przekazywać przepelnionego mocą przesłania pokoju płynącego z ich muzyki”⁴.

VII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego odbył się w dniach 4-18 listopada 2007 roku. Zmieniony został regulamin, poszerzono grono jurorów, zwiększona została pula nagród oraz pozyskano szerokie grono krajowych i zagranicznych fundatorów nagród pozaregulaminowych. Kandydatów przesłuchiowano w siedmiu najważniejszych ośrodkach muzycznych świata na trzech kontynentach. Przesłuchania eliminacyjne do konkursu odbyły się w Paryżu, Hanowerze, Shenzhen, Jokohamie, Seulu, Nowym Jorku, Petersburgu i Warszawie. Aplikowały łącznie 153 osoby z 26 państw. Do występu w Bydgoszczy zakwalifikowano 56 najlepszych. Do drugiego etapu dopuszczonych zostało 25 pianistów, a w finale udział wzięła szóstka najlepszych wykonawców. I miejsce zdobył bezapelacyjnie Nikita Mndoyants z Rosji, II miejsce Julianna Awdiejewa z Rosji, III miejsce Marianna Prjevalskaya z Hiszpanii, IV miejsce Lilit Grigoryan

⁴ Towarzystwo Muzyczne im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, *VI Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego. 6-18 listopada 2004*, s. 145.

z Republiki Armenii, V miejsce ex aequo Melody Quah z Malezji oraz Pavel Raykerus z Rosji. Jurorzy jednomyślnie potwierdzili wysoki poziom konkursu. Z tego powodu przyznano dwie piąte nagrody, rezygnując z szóstej.

VIII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego odbył się w dniach 7-21 listopada 2010 roku. Rok 2010 był szczególnie ważny, ze względu na obchodzoną na całym świecie 150. rocznicę urodzin Ignacego Jana Paderewskiego. Na koncercie inauguracyjnym zagrał znakomity duet fortepianowy Genowa i Dimitrow. Do konkursu zakwalifikowanych zostało 46 pianistów z 13 krajów, a ostatecznie wystąpiło 37 pianistów. Do drugiego etapu dopuszczonych zostało 21 pianistów, a w finale udział wzięła szóstka najlepszych wykonawców. Laureatem konkursu został Eduard Kunz z Rosji, II miejsce zajęła Kim Hyun Jung z Korei, III miejsce ex aequo Sergey Redkin z Rosji oraz Michał Szymanowski z Polski.

Rycina 1. Afisz VIII Konkursu I.J. Paderewskiego

IX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego przewidziany jest na 3-17 listopada 2013 roku. Przesłuchania konkursowe będą otwarte dla publiczności i zostaną przeprowadzone w salach koncertowych Akademii Muzycznej i Filharmonii Pomorskiej im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy, co z pewnością przyciągnie wielu młodych i starszych melomanów.

Rycina 2. Afisz IX Konkursu I.J. Paderewskiego

Słowem podsumowania, konkurs ten, oprócz walorów artystycznych, ma znaczenie kulturotwórcze. „Celem konkursu jest uczczenie pamięci Ignacego Jana Paderewskiego, wybitnego pianisty-wirtuoza, kompozytora, polityka i męża stanu” (z: Regulaminu Konkursu Pianistycznego). Przez kilkanaście dni sale koncertowe bydgoskiej Akademii Muzycznej i Filharmonii Pomorskiej rozbrzmiewają utworami Paderewskiego wykonywanych przez pianistów przybyłych do Bydgoszczy nawet z odległych stron świata. Felicja Gwincińska, prezes Towarzystwa Muzycznego im. I.J. Paderewskiego, powiedziała: „Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Jana Paderewskiego stał się tym, co oczekiwaliśmy. Wielkim, ważnym i prestiżowym wydarzeniem, uważnie obserwowanym przez świat muzyczny. Stał się czasem refleksji nad historycznym dziedzictwem związanym z Paderewskim. Stał się znaczącym elementem promocji miasta i kraju w odległych kulturach, na Dalekim Wschodzie i najdalszym zachodzie. Posługując się uniwersalnym językiem muzyki mówimy światu o naszej tożsamości, korzeniach i aspiracjach”⁵. Największą zaletą konkursu jest program obowiązkowy obejmujący

⁵ Towarzystwo Muzyczne im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, *VII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego, 4-18 listopada 2007*, s. 13.

utwory fortepianowe polskiej muzyki od Chopina, poprzez Paderewskiego do Szymanowskiego. Przyczyniło się to do wprowadzenia na estradę zapomnianych polskich kompozycji koncertowych, co ożywiło działalność wydawniczą. Wydane liczne polskie utwory fortepianowe rozprowadzono w wyższych uczelniach muzycznych w całym kraju. Konkurs otrzymał najwyższą ocenę według Fundacji Alink-Argerich – pięć gwiazdek, co ulokowało go wśród najważniejszych światowych imprez artystycznych tego typu. Konkurs przyczynia się nie tylko do ocalenia od zapomnienia kompozycji Ignacego Jana Paderewskiego i rozslawiania dobrego imienia tego wybitnego kompozytora i polityka, ale także do promocji Bydgoszczy – w Polsce i na świecie – jako miasta przychylnego muzyce i życzliwego młodym, utalentowanym artystom.

Bibliografia

- Martenka Henryk, *Wielki akord*, Wydawnictwo Margrafen, Bydgoszcz 2009.
- Martenka Henryk, *Mit, muzyka, marka. Paderewski, Chopin, Szymanowski, Penderecki w Bydgoszczy*, Wydawnictwo Margrafen, Bydgoszcz 2010.
- Przecherko Tadeusz, *Kronika pięciu Konkursów Pianistycznych im. I.J. Paderewskiego. Towarzystwo Muzyczne im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, Regulamin VII i VIII Konkursu Pianistycznego im. I.J. Paderewskiego*. Książki promocyjne IV, VI, VII i VIII edycji konkursu.

Strony internetowe

- <http://konkurspaderewskiego.pl/pl,AKT:51,1129,aktualnosci.html>
- <http://konkurspaderewskiego.pl/pl,AKT:51,aktualnosci.html>

The History of International I.J. Paderewski Piano Competition

This piece of writing consists of historical background of Ignacy Jan Paderewski International Piano Contest. We described the beginnings of the Contest, we showed people engaged in making it happen. Each of the contests was described individually, so that the reader can learn about more detailed history of that event.